

Nr 17.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Driftbudgeten.

Sjunde huvudtiteln.

1:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bilaga 4, punkt 1, s. 19 och 20 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1947) föreslagit riksdagen att till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Av det för innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål anvisade anslaget å 500 000 kronor återstår — inberäknat reservation — omkring 150 000 kronor. Ytterligare medelsanvisning har ansetts erforderlig med hänsyn till angelägenheten av att de under finansdepartementet arbetande kommittéerna, särskilt 1945 års lönekommitté, beredes tillfälle att med oförändrad arbetstakt fullfölja sina utredningsuppgifter under innevarande budgetår.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

2:o) **1944 års nykterhetskommitté.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 20—22) föreslagit riksdagen att till 1944 års nykterhetskommitté å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att kommitténs kostnader för innevarande budgetår skola bestridas från särskilt anslag, från vilket kommittéanslaget

skall erhålla täckning för redan bestridda utgifter, såvitt de avse detta budgetår.

I fråga om kostnadsberäkningen har bland annat framhållits, att kommittén påbörjat en undersökning angående alkoholvanornas omfattning och verkningar samt deras samband med gällande restriktionssystem, vilken har beräknats komma att draga en kostnad av omkring 170 000 kronor. Kungl. Maj:t har anvisat 15 000 kronor för undersökningens påbörjande. Det har ansetts angeläget, att kommittén erhåller möjlighet att fullfölja densamma. Emellertid har riksdagen med hänsyn till kostnadernas omfattning ansetts böra erhålla tillfälle att taga ställning till frågan.

Beträffande utredningens målsättning och planläggning inhämtas bland annat följande ur en i statsrådsprotokollet återgiven skrivelse av kommittén.

Undersökningen avser att tillsammans med en redan verkställd gallupundersökning utgöra den grundläggande allmänna utredning om alkoholbrukets olika verkningar i vårt land, som kommittén anser nödvändig för att klarlägga av vilken storleksordning alkoholproblemet för närvarande är, i vilken växelverkan alkoholens skadegörelser står till andra sociala företeelser och vilka möjligheter samhället äger att genom olika ingripanden påverka utvecklingen. Den avser dessutom att belysa restriktionssystemets verkningar och praktiska tillämpning samt att ge hållpunkter för ett närmare bedömande av bakgrunden till ungdomens alkoholvanor.

Undersökningen är avsedd att utföras på det urval av befolkningen, omfattande ca 140 000 personer (motsvarande ca 40 000 hushåll), som statistiska centralbyrån utvalt ur 1945 års folkräkning för vissa statistiska undersökningar (den s. k. bottensamplingen). För dessa personer skulle bearbetas uppgifter, som insamlats från folkräkningen och allmänna bostadsräkningen, ävensom särskilt införskaffade uppgifter ur straffregistret och de kommunala socialregistren. De grundläggande uppgifterna om rusdrycksinköp och nykterhetsmärkningar skulle inhämtas ur systembolagens registermaterial, vilkas i sitt slag unika uppgifter härigenom för första gången skulle göras till föremål för en mera ingående bearbetning. För ungdomens del erhålles dessutom uppgifter genom direkt utfrågning.

Vad kommittén med ledning av de nämnda uppgifterna väntar sig få utrett, kan sammanfattas i sju punkter:

1. Alkoholvanornas omfattning och utformning hos olika samhällsgrupper.
2. Alkoholkonsumtionens förändringar hos olika samhällsgrupper under de senaste femton åren. Denna del av undersökningen är avsedd att utföras endast på en mindre del av materialet.
3. Alkoholproblemet ur social synpunkt med särskild hänsyn till hur samhällets hjälpverksamhet fördelar sig på de olika alkoholvanegrupperna.
4. Alkoholutgifterna hos olika samhällsgrupper.
5. Restriktionssystemets effektivitet och praktiska tillämpning.
6. Den socialpsykologiska bakgrunden till ungdomens alkoholvanor.
7. Orsakerna till att vissa ungdomar hemfalla åt missbruk.

Uppgifterna från systembolagens registermaterial kan i huvudsak endast ge upplysningar angående personer över 25 år. Då emellertid flertalet personer, som erhåller motbok, redan tidigare torde ha förvärvat alkoholvanor av viss omfattning och fått sin inställning till alkoholbruk och nykterhetslagstiftning bestämd, är det nödvändigt att ägna särskild uppmärksamhet åt

ungdomens alkoholvanor mot bakgrunden av dess fritidssysselsättningar, uppfostrings- och hemförhållanden. Erforderliga uppgifter härom synes endast kunna erhållas genom direkt utfrågning. Denna särskilda undersökning är avsedd att av kostnadsskäl begränsas till hälften av de i den s. k. botten-samplingen ingående personerna mellan 17 och 26 år, eller ca 10 000 personer. Beträffande dessa personer kan uppgifterna ur folkräkningen, bostads-räkningen, straffregistret, systembolagsregistren och socialregistren samman-ställas med intervjuledes inhämtade uppgifter, vilket innebär att materialet kan användas för en ingående bearbetning. Intervjuarna har kommittén för avsikt att utvälja genom länsnykterhetsnämndernas ombudsmän i samar-bete med de ledande personerna inom de politiska ungdomsorganisationer-nas lokalavdelningar. Vid planerandet har hänsyn tagits till en mindre prov-undersökning som företagits av kommitténs sekretariat.

För att få ytterligare belysning av ungdomsfylleriets och även alkoholis-mens orsakssammanhang avser kommittén att dessutom inhämta motsva-rande intervjuuppgifter från ca 2 000 ungdomsfyllerister och unga brotts-lingar och — för att få jämförelsematerial av annan art — från ca 1 000 folkhögskoleelever. I dessa fall skulle uppgifterna inhämtas genom nykter-hets- och barnavårdsnämnder, resp. genom anstalter och skolor.

En ungefärlig beräkning av kostnaderna har givit följande resultat.

Urval, formulär, utsändning	kronor	25 600
Uppgifter från socialregistren (socialstyrelsens kostnader) . .	»	2 700
Kostnader för intervjuer (2 kr. per intervju till intervjuarna, resekostnader, kostnader för länsnykterhetsnämnderna m. m.)	»	31 200
Granskning och kodifiering av uppgifter	»	26 300
Maskinbearbetning (socialstyrelsens kostnader)	»	31 100
Tabulering och maskinskrivning	»	5 300
Arbetsledare, 1½ år	»	20 000
Amanuens, 1 år	»	6 000
Oförutsedda kostnader	»	14 000
	<u>Summa kronor</u>	<u>172 200.</u>

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må till 1944 års nykterhetskommitté å till-läggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Stockholm den 4 februari 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Bergvall, Gustaf Karlsson, Heiding, Mannerskantz, Gustaf Iwar Anderson, fröken Andersson, herrar Gillström, von Heland, Berling, Näsström och Hesselbom; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Rubbestad, Mårtensson, Staxäng, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper och Persson i Vinberg.

Reservationer:

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz, fröken Andersson* och herr *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill framhålla, att den allmänna tendensen till stegring av kommittékostnaderna förtjänar uppmärksamhet från riksdagens sida. I detta särskilda fall är det fråga om en specialundersökning inom en av kommittéerna, vilken undersökning beräknas draga en kostnad överstigande 170 000 kronor. Utskottet vill ifrågasätta, huruvida icke undersökningen kunde erhålla samma värde även om man begränsade såväl det urval av befolkningen (ca 140 000 personer) på vilket den är avsedd att utföras, som det antal personer mellan 17 och 26 år, beträffande vilka särskilda uppgifter skulle införskaffas till förhållandevis höga kostnader. Det bör också enligt utskottets mening övervägas, huruvida icke kostnaderna kunna utan olägenhet begränsas genom inskränkning i programmet för undersökningen.

Från dessa utgångspunkter anser sig utskottet böra förorda en nedsättning med 50 000 kronor av det äskade anslagsbeloppet. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *1944 års nykterhetskommitté* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.»

2) av herr *von Heland*.